

Folia Botanica Miscellanea. [Vol.] 3... (1982)

Índice

- 1. 81
- 2. 82
- 3. 83
- 4. 84
- 5. 85
- 6. 86

LACTARIUS TESQUORUM A CATALUNYA

J. LLISTOSELLA¹, E. GRÀCIA² i M. AGUASCA³

RESUM.— G. MALENÇON (1979) descriví *Lactarius tesquorum*, que pertany a l'estirp *torminosus*, espècie xerotermòfila i acidòfila. En el present treball assenyalem la presència d'aquesta espècie a Catalunya, en fem una descripció macroscòpica i microscòpica detallada i n'estudiem els caràcters diferencials respecte a les altres espècies de l'estirp. Es clou l'article amb una revisió de les citacions catalanes de *Lactarius torminosus*.

SUMMARY.— *Lactarius tesquorum* Malenç. in Catalonia. G. MALENÇON (1979) has described *Lactarius tesquorum*, which belongs to *torminosus* stirp, a xerothermophilous and acidophilous species. On this work the presence of this species is shown in Catalonia for the first time, a careful macroscopical and microscopical description is given and the differential characters are studied comparing with the other stirp species. The article is closed with a revision of the Catalan citations of *Lactarius torminosus*.

En la campanya micològica efectuada a Menorca durant el novembre de 1980, recol·lectàrem en una brolla silicícola de *Cistus monspeliensis* una espècie del gènere *Lactarius* pertanyent a l'estirp *torminosus* (SINGER, 1975). Vàrem identificar-la com a *Lactarius tesquorum* Malenç. (LLISTOSELLA i col., 1982, en premsa), i G. MALENÇON (Valognes, France), mitjançant una mostra d'herbari, confirmà aquesta determinació.

La suavitat de la tardor i de l'hivern propassats, ha permès de recol·lectar aquesta espècie fins a dates ben recents (febrer de 1982) en localitats silícies de la Serralada Litoral Catalana. *L. tesquorum* sembla una espècie molt freqüent a les brolles àcides esclarissades de *Cistus monspeliensis*, *C. salvifolius* i *C. albidus*, sobre sauló i en orientació sud. Pertany, com hem assenyalat, a l'estirp de *L. torminosus* amb el qual, amb tota probabilitat, ha estat confós en diverses ocasions.

¹ Pl. Salvador Riera n.º 1, Barcelona.

² Departament de Botànica, Facultat de Biologia, Universitat de Barcelona.

³ c/ Balmes n.º 137, Barcelona.

L'estudi de la variabilitat dels caràcters macroscòpics i microscòpics de les mostres recol·lectades ens ha permès d'obtenir nombroses dades per a la descripció de l'espècie, la qual exposem seguidament:

Capell: de 3,5-12-(15) cm de diàmetre, de primer convex i més tard estès, des de lleugerament deprimit en el centre fins a umbilicat, no zonat, de superfície seca, però humida i enganxosa en temps plujós (per la qual cosa sovint presenta fulles de *Cistus* adherides); coloració rosa pàl·lida o d'argila clara i amb la part central lleugerament més fosca, que passa amb el temps a groc-ocraci, més fosc amb la humitat; marge enrotllat en els exemplars joves, després estès; cutícula llisa i una mica excavada en el centre, molt tomentosa a la resta i sobretot vers el marge on pren un aspecte densament llanós; toment del mateix color que el capell, més pàl·lid o blanquinós en els exemplars joves.

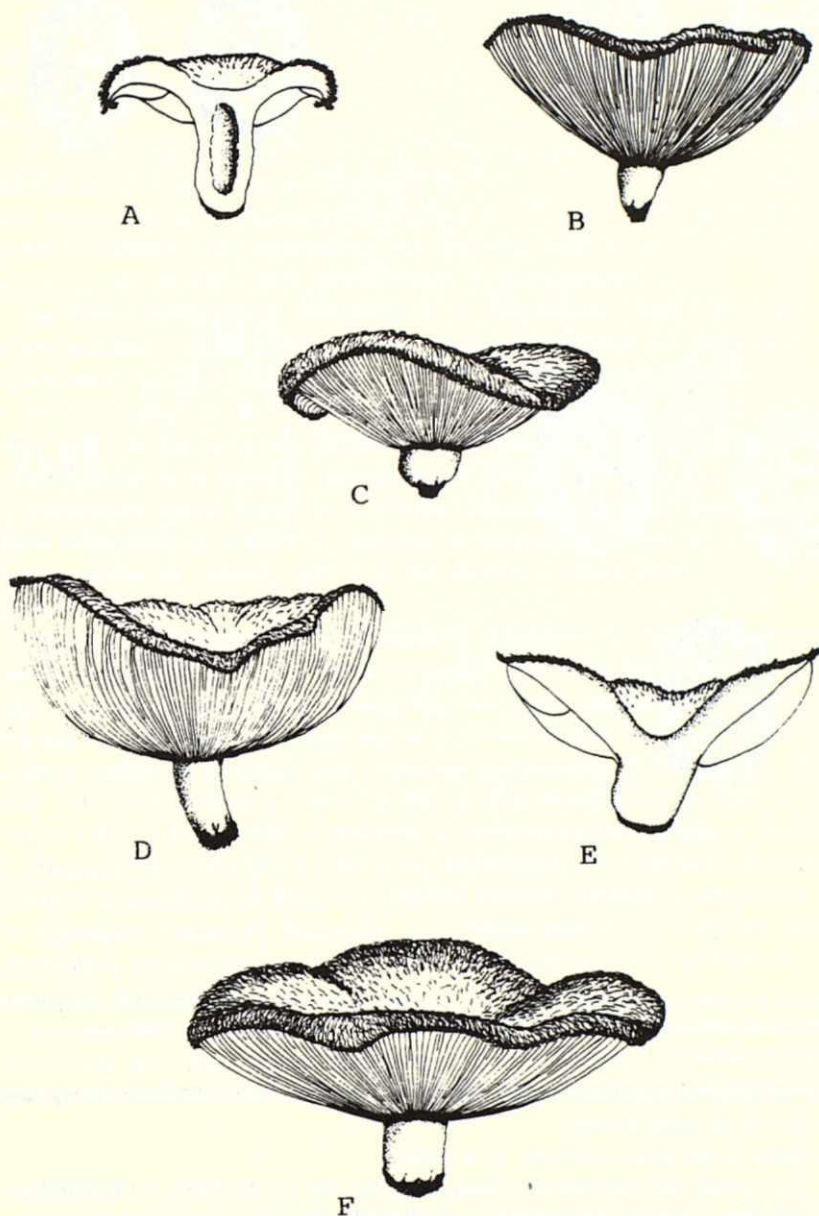
Estípit: curt, de vegades molt reduït, de 1 - 2,5 cm de llargada (en els exemplars adults arriba amb dificultat a mesurar 1/3 del diàmetre del capell), de 0,8-1,8 cm de diàmetre a la part mitjana; de cilíndric a atenuat a la base; del color del capell o més pàl·lid, amb una vora estreta i rosada a la part superior; superfície seca, finament pulverulenta, com si portés una patina blanquinosa, evanescent al tacte. Massís o fistulós. De vegades lleugerament gotulat i escrobiculat a la base (caràcter més evident en exemplars joves).

Làmines: nombroses, disposades densament, de 3-7 mm d'amplada a la part mitjana; atenuades als extrems i de manera més abrupta al costat extern; lamèl·lules (1/2-1/4) de marge intern arrodonit; subdecurrents mitjançant una unglia irregular i contorta, algun cop bifurcades tant a la base com a l'extrem; de color rosa pàl·lid o crema rosat, que, amb les espores, passa a crema argil·laci; aresta més pàl·lida. Làtex escàs, blanc, que forma petites perles en assecar-se, immutable i amb gust de pebre. Esporada de color blanc-crema.

Carn: dura, fràgil, gruixuda en el capell (de 5-10 mm a la part mitjana), que s'aprima sobtadament vers el marge; de color rosaci a les zones subcuticulars del capell i subcortical del peu, a la resta blanquinosa, tintada de gris. Tast variat, tan aviat dolç com amarg, però amb un regust pebrat. En assecar-se pot agafar tonalitats grogues a les superfícies de fractura.

Microscòpia: basidis tetraspòrics, claviformes, de 37-50 x 9-11 μm (35-38 x 7-8 μm en el tipus). Espores el·lipsoides de 6,5-8 x (4,5)-5-6 μm (7-8-(8,5) x (4,8)-5,2-5,6-(6,2) μm en el tipus) sense comptar les ornamentacions, amb un reticle evident, irregular i interromput, de costes toruloses i poc sobresortints. Cistidis més o menys nombrosos, fusiformes, profunds, amb l'extrem apical agut i sovint apendiculat, de 45-70 x 7-9 μm , més curts i densos a l'aresta.

L. tesquorum Malenç. és una espècie de caràcter meridional, termòfila i pròpia de climes xèrics. Es fa als sols àcids de la baixa muntanya, en suredes esclarissades amb sotabosc de *Cistus* i sobretot en brolles més o menys esclarissades de *Cistus monspeliensis*, *C. salvifolius* i *C. albidus*. Segons les dades facilitades per G. MALENÇON (comunicació personal), *L. tesquorum* ha estat asseynalat al Marroc (Dardara, Xauen, localitat tipus), a Itàlia, a Còrsega i al migjorn francès. A més de les localitats indicades per Menorca (AGUASCA i col., 1982,

— 1 cm

Figura 1. *Lactarius tesquorum* Malenç.: B,C,D i F—diferents estadis de creixença del carpòfor; A i E—seccions longitudinals.

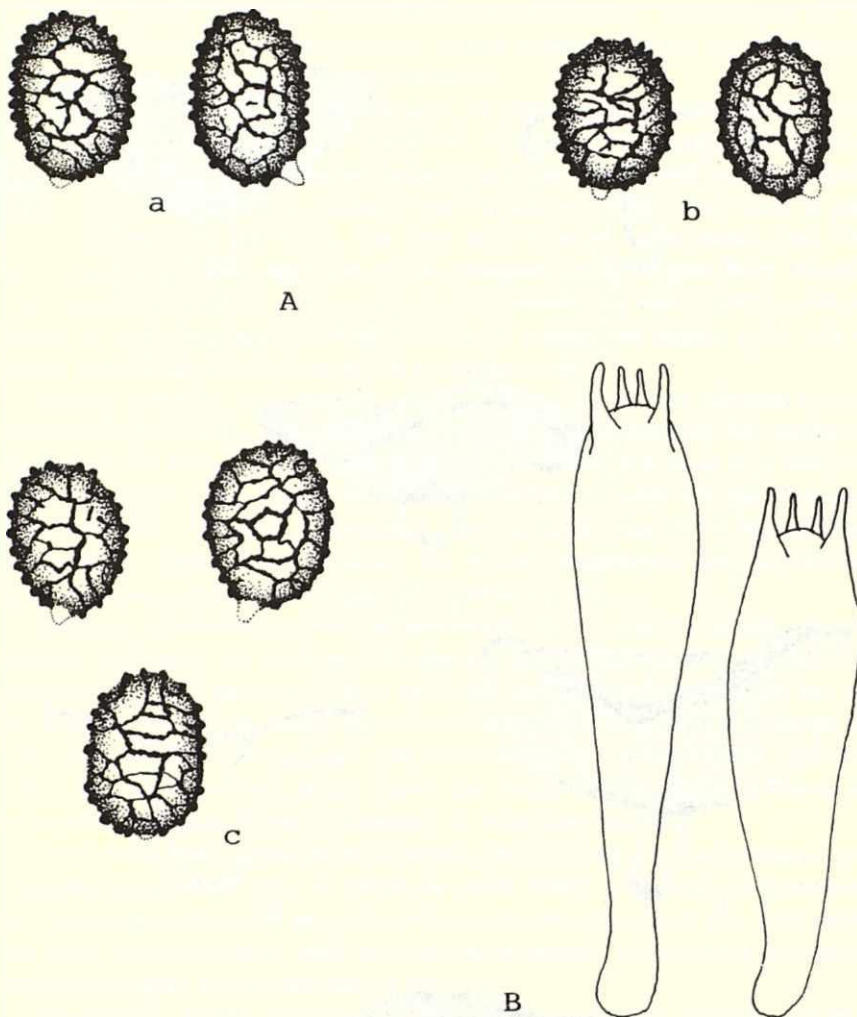

Figura 2. *Lactarius tesquorum* Malenç.: A – espores de les mostres de a) Menorca, b) Serra de St. Mateu, c) La Cornisa (St. Andreu de Llaneres), 2000 x; B – basidis, 1600 x.

en premsa), hem estudiat mostres d'aquesta espècie recol·lectades a les següents localitats de la serra litoral:

- Serra de St. Mateu. DF 49. 22-X-1980.
- La Cornisa (St. Andreu de Llaneres). DG 50. 27-XI-1980, 14-II-1982.
- Dos Rius. DG 50. XI-1980. Leg. A. ROCABRUNA.
- Montnegre. DG 61. X-1981. Leg. A. ROCABRUNA.
- La Conreria (Badalona). DF 39. 13-II-1982.
- Can Bruguera (Mataró). DG 50. 14-II-1982.
- Òrrius. DG 40. 21-II-1982. Leg. A. ROCABRUNA.

Aquest material és dipositat a l'Herbari del Departament de Botànica de la Facultat de Biologia de la Universitat de Barcelona (BCC Micoteca).

L. tesquorum és proper de *L. torminosus* (Sch. ex Fr.) Fr. (ambdós coneguts amb el nom popular de rovelló de cabra), *L. pubescens* Schrad ex Fr., *L. blumii* Bon (= *L. cilicioides* ss Konrad i Favre) i *L. citriolens* Pouzar (= *L. cilicioides* ss Neuhoff).

L. torminosus (Sch. ex Fr.) Fr. és, de totes aquestes espècies, l'única que té espores de més de 8 µm de llargada (8-9(-10,5) x 5,5-6,5 µm), i és considerada com a exclusiva dels bedollars. Segons M. BON (1980), *L. pubescens* Sch. ex Fr. presenta carpòfors de dimensions més reduïdes (2-4(-5) cm de diàmetre), de coloració més pàl·lida, i va lligat a *Betula* sp. o a les torberes.

La diferenciació amb *L. cilicioides* Fr. és més difícil a causa de les diferents interpretacions que ha sofert aquesta espècie, considerada pel seu autor com a estrictament pinícola (MALENÇON, 1979). *L. citriolens* Pouzar (= *L. cilicioides* ss Neuhoff) difereix de *L. tesquorum* pel seu capell zonat, el làtex que vira a color groc i el tast de la carn no pebrat. *L. blumii* Bon (= *L. cilicioides* ss Konrad i Favre) presenta el capell de coloració més pàl·lida (de blanquinós a crema) que *L. tesquorum*, llanós només en una estreta franja marginal (2-3 mm) i el làtex es torna visiblement groc sobre un mocador; és una espècie pròpia de bedollars o de boscos mixtes de bedolls i pins i vol sòls neutres o bàsics (BON, 1980; MALENÇON, 1979).

Segons les referències de que disposem, *L. tesquorum* és l'únic representant de l'estirp en àrees de clima i de vegetació mediterrànica a Catalunya. Aquest fet contradiu nombroses dades de la bibliografia micològica catalana; així, diferents investigadors assenyalen recol·leccions de *L. torminosus* en bedollars i citen alhora aquesta espècie de localitats amb vegetació mediterrània. SOLÀ (1925), PEARSON (1931), CODINA i FONT QUER (1931), MAIRE (1933, 1937), HEIM (1934) i BERTAUX (1964) consideren *L. torminosus* com a espècie freqüent a la Serralada Litoral Catalana (Dos Rius, Vallvidrera) o a d'altres zones on és improbable la presència de *Betula* sp. (Breda, Gualba, Terrassa, Campins, St. Pere de Vilamajor, Caldes de Malavella, etc.). Malauradament no existeix material d'herbari de totes aquestes citacions, cosa que fa impossible de verificar les determinacions esmentades.

Cal, per tant, un estudi més acurat de la distribució de *L. torminosus* i de *L. tesquorum*, així com dels altres representants de l'estirp; i de moment hem de tenir per imprecises les citacions fetes fins ara de la Catalunya mediterrània.

Agraïments

G. MALENÇON (Valognes, France) revisà el material d'herbari, ens facilità la descripció i els dibuixos originals de l'espècie i ens en féu diversos comentaris. Agraïm l'ajut d'A. ROCABRUNA i d'altres membres de la Societat Catalana de Micologia en la recol·lecció de mostres i en l'aplec de dades sobre la distribució de l'espècie, la seva freqüència i els coneixements populars.

BIBLIOGRAFIA

- AGUASCA, M., GRÀCIA, E. i LLISTOSELLA, J. 1982 – Aportació al catàlego micològic de Menorca. *Coll. Bot.* (en premsa). Barcelona.
- BON, M. 1980 – Clé monographique du genre *Lactarius*. *Doc. Mycologiques, X(40)*: 1-85. Lille.
- BERTAUX, A. 1964 – Campagne mycologique de 1961. Champignons déterminés. *Coll. Bot.*, *VI(3)*: 457-465. Barcelona.
- CODINA, J. i FONT QUER, P. 1931 – Introducció a l'estudi dels macromicets de Catalunya. *Cavanillesia, III*: 100-189. Barcelona.
- HEIM, R. 1934 – Fungi Iberici. Observations sur la flore mycologique Catalane. *Treballs Mus. Cièn. Nat. Barcelona, XV(3)*: 1-146. Barcelona.
- LLISTOSELLA, J., GRACIA, E. i AGUASCA, M. 1982 – *Lactarius tesquorum*, especie nueva para las islas Baleares. *Coll. Bot.* (en premsa) Barcelona.
- MAIRE, R. 1933 – Fungi Catalaunici. Contributions à l'étude de la Flore Mycologique de la Catalogne. *Publ. Inst. Bot. Barcelona, III(4)*: 1-128. Barcelona.
- MALENÇON, G. i BERTAULT, R. 1971 – Champignons de la Péninsule Ibérique. *Acta Phyt. Barc.* 8: 5-94. Barcelona.
- MALENÇON, G. i BERTAULT, R. 1976 – Champignons de la Péninsule Ibérique, V. *Acta Phyt. Barc.* 19: 1-68. Barcelona.
- MALENÇON, G. 1979 – Champignons du Maroc. *Sydowia*, 8: 263-266. Horn.
- PEARSON, A.A. 1931 – Contribució al estudio de la micología catalana. Hongos de Sant Pere de Vilamajor. *Cavanillesia, IV*: 20-23. Barcelona.
- SINGER, R. 1975 – The Agaricales in Modern Taxonomy. Vaduz.
- SOLÀ, P.J. 1925 – Alguns macromicets dels volts de Terrassa. *Butll. Inst. Cat. Hist. Nat.*, *XXV*: 31-44. Barcelona.

Rebut: març 1982